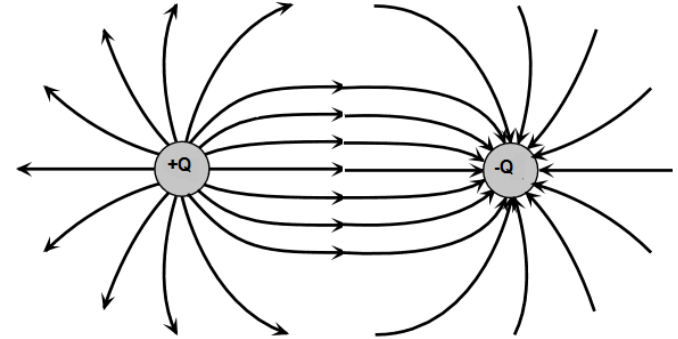

IV. Sığa ve Dielektrikler

- Yük depolayan bir aygıt olan kondansatörler incelenecek.
- Bir kondansatör, iki iletken arasına konulan bir yalıtkandan ibarettir.
- Kondansatörün sığası geometrisine ve yüklü iletkenleri ayıran dielektrik denilen maddeye bağlıdır.

□ Sığanın Tanımı:

- Eşit büyüklükte fakat zıt işaretli yük taşıyan iki iletkenin bileşimine kondansatör denir.
- Her bir iletkene plaka denir.
- Bir kondansatörün üzerindeki Q yükünün miktarı, iletkenler arasındaki potansiyele farkıyla doğru orantılıdır, $Q \propto \Delta V$

IV. Sığa ve Dielektrikler

- Orantı sabiti sığadır (**C**),

$$Q = C \Delta V$$

- Bir kondansatörün sığası (**C**), iletkenlerden biri üzerindeki yükün büyüklüğünün, bunlar arasındaki potansiyel farkının büyüklüğüne oranıdır,

$$C \equiv \frac{Q}{\Delta V}$$

- Sığa her zaman pozitif bir niceliktir.
- Bir kondansörün sığası onun depoladığı yük miktarı ve elektriksel potansiyelin bir ölçüsüdür.
- SI'da sığa birimi **Faraday**'dır,

$$1 \frac{\text{Coulomb}}{\text{Volt}} = 1 \text{Farad}$$

IV. Sığa ve Dielektrikler

□ Sığanın Hesaplanması:

- Yükün büyüklüğü Q farzedilerek potansiyel fark hesaplanır. Ardından sığa $C=Q/V$ ifadesinden kolayca hesaplanır.
- Yarıçapı R ve üzerindeki yükü Q olan yalıtılmış bir iletken kürenin sığası hesaplanırsa:

İkinci iletkeni aynı merkezli sonsuz yarıçaplı içi boş bir küre olarak alalım. R yarıçaplı kürenin elektriksel potansiyeli basitçe $k_e Q/R$ olduğundan, kürenin sığası,

$$C = \frac{Q}{\Delta V} = \frac{Q}{k_e Q/R} = \frac{R}{k_e} = \frac{R}{1/4\pi\epsilon_0} = 4\pi\epsilon_0 R$$

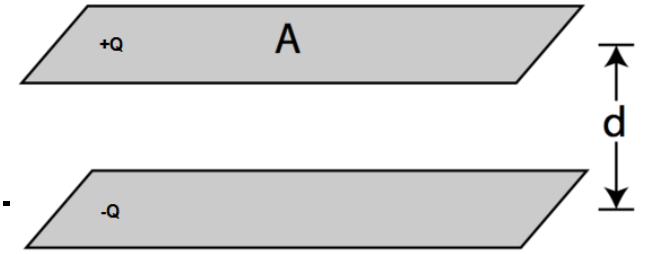
- Yalıtılmış yüklü bir kürenin sığası küre üzerindeki yük ve potansiyel farkından bağımsız yalnızca kürenin yarıçapı ile orantılıdır.

IV. Sığa ve Dielektrikler

- Bir çift iletkenen oluşan kondansatörün sığası iletkenin geometrisine bağlıdır.

□ Paralel Plakalı Kondansatörler:

- Eşit A yüzey alanına sahip iki paralel plaka şeklindeki gibi d uzaklığı ile birbirlerinden ayrılırlar.

- Plakalar arasındaki potansiyel farkının büyüklüğü $\Delta V=Ed$.
- Her plaka üzerindeki birim alan başına yük $\sigma=Q/A$.
- Plakalar arasındaki elektrik alan

$$E = \frac{\sigma}{\epsilon_0} = \frac{Q}{\epsilon_0 A}$$

IV. Sığa ve Dielektrikler

- Plakalar arasındaki elektrik alan düzgün ve plakalar arasındaki potansiyel fark Ed olduğundan,

$$\Delta V = Ed = \frac{Qd}{\epsilon_0 A}$$

$$C \equiv \frac{Q}{\Delta V}$$

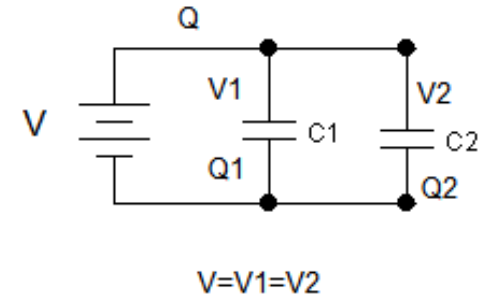
$$\Rightarrow C = \frac{Q}{\frac{Qd}{\epsilon_0 A}} = \frac{\epsilon_0 A}{d}$$

- Serway Cilt II Örnek 26.1
- Serway Cilt II Örnek 26.2
- Serway Cilt II Örnek 26.3

IV. Sığa ve Dielektrikler

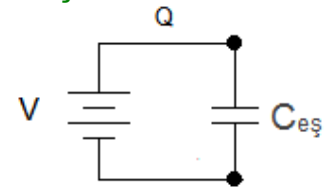
□ Kondansatörlerin Bağlanması:

- Bir elektrik devresinde iki veya daha fazla kondansatör çoğunlukla birbirilerine bağlanırlar.
- Belirli bir şekilde bağlanmış kondansatörlerin eşdeğer sığası anlatılacak yöntemle hesaplanabilir.
- **Paralel Bağlama:**
- Paralel bağlı her bir kondansatörün uçları arasındaki potansiyel farkı aynıdır ve bağlantının tümüne uygulanan potansiyel fark eşittir ($V=V_1=V_2$).
- Yük akışı, batarya voltajı kondansatör voltajına eşit olduğunda durur. Kondansatör maksimum yüke ulaşır.

IV. Sığa ve Dielektrikler

- Maksimum yükler Q_1 ve Q_2 olmak üzere, toplam yük $Q=Q_1+Q_2$ dir.
- Paralel bağlı kondansatörlerin toplam yükü, her bir kondansatörün üzerindeki yüklerin toplamına eşittir.
- Her bir kondansatörün uçları arasındaki potansiyel aynı olduğundan; $Q_1=C_1V$ ve $Q_2=C_2V$.
- İki kondansatörün yerine bir tane eşdeğer sığaya sahip ($C_{eş}$) bir kondansatör koulursa: Bu eşdeğer kondansatör

devrede iki kondansatörün gösterdiği etkinin aynısını

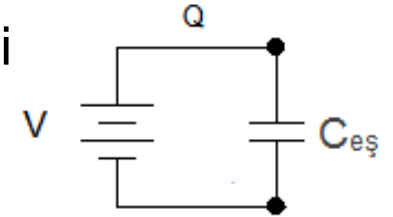
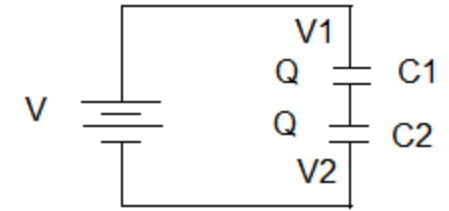
göstermelidir. Bataryaya bağlandığında Q kadar yük depolamak zorundadır. $Q = C_{eş} \Delta V$

$$\Rightarrow Q = C_{eş} V = Q_1 + Q_2 = C_1 V + C_2 V = (C_1 + C_2) V$$

$$\Rightarrow C_{eş} = C_1 + C_2$$

IV. Sığa ve Dielektrikler

- **Seri Bağlama:**
- Seri bağlamada kondansatörlerin üzerindeki yükler aynıdır ($Q=Q_1=Q_2$).
- $V=V_1+V_2$.
- Eşdeğer kondansatörün seri bağlananlarla aynı görevi yaptığını varsayalım.

$$\Delta V = \frac{Q}{C_{eş}}$$

$$\Rightarrow V = \frac{Q}{C_{eş}} = V_1 + V_2 = \frac{Q}{C_1} + \frac{Q}{C_2}$$

$$\Rightarrow \frac{1}{C_{eş}} = \frac{1}{C_1} + \frac{1}{C_2}$$

IV. Sığa ve Dielektrikler

- Serway Cilt II Örnek 26.4
- **Yüklü Kondansatörlerde Depolanan Enerji:**
- Kondansatörün bir bataryanın uçlarına bağlandığını düşünelim ve maksimum Q yüküne ulaşsın.
- Herhangi bir anda kondansatör üzerindeki yük ise q olsun.

Bu anda uçları arasındaki potansiyel fark $\Delta V = q/C$ dir.

- Bir dq yükünü $-q$ yüklü plakadan $+q$ yüklü plakaya götürmek için yapılan iş,

$$dW = \Delta V dq = \frac{q}{C} dq$$

- Kondansatörü $q=0$ 'dan herhangi bir $q=Q$ yüküne kadar doldurmak için gereken toplam iş,

IV. Sığa ve Dielektrikler

$$W = \int_0^Q \frac{q}{C} dq = \frac{1}{C} \int_0^Q q dq = \frac{1}{C} \frac{q^2}{2} \Big|_0^Q = \frac{Q^2}{2C}$$

- Kondansatörün yüklenmesinde yapılan iş kondansatörde depolanan enerji (U) olarak alınabilir.

- Yüklü bir kondansatörde depolanan **elektrostatik enerji**,

$$U = \frac{Q^2}{2C} = \frac{1}{2} Q\Delta V = \frac{1}{2} C(\Delta V)^2$$

- Bir kondansatörde depolanan enerji elektrik alanda depolanmış gibi düşünülebilir,

$$U = \frac{1}{2} C(\Delta V)^2 = \frac{1}{2} \frac{\epsilon_0 A}{d} E^2 d^2 = \frac{1}{2} (\epsilon_0 A d) E^2$$

- Enerji yoğunluğu ise,

$$u_E = \frac{U}{V(\text{hacim})} = \frac{U}{Ad} = \frac{1}{2} \epsilon_0 E^2$$

IV. Sığa ve Dielektrikler

□ Dielektrikli Kondansatörler:

- Dielektrik, lastik cam veya mumlu kağıt gibi iletken olmayan maddelerdir.
- Bir dielektrik madde kondansatörün plakaları arasına konulduğunda kondansatörün sığası artar.
- Kondansatörün sığası κ çarpanı (dielektrik sabiti) kadar artar.
- Plakalar arasına bir dielektrik konulursa ΔV değeri κ kadar azalır.

$$\Delta V = \frac{\Delta V_o}{\kappa}$$

- Kondansatörün üzerindeki Q_o yükü değişmemiş olduğundan sığa,

$$C = \frac{Q_o}{\Delta V} = \frac{Q_o}{\Delta V_o / \kappa} = \kappa \frac{Q_o}{\Delta V} = \kappa C_o$$

- Serway Cilt II Örnek 26.6